EBÛ SÜFYÂN BİN HARB (radıyallahü anh)

Kureyş kabilesinin ileri gelenlerinden meşhûr bir sahâbî. İsmi Sahr bin Harb'dir. Ebû Süfyân ve Ebû Hanzala diye iki künyesi vardır. En çok Ebû Süfyân künyesi ile tanınır. Annesi Safiye binti Harb'dir. Hazreti Muâviye ve Resûlullahın (aleyhisselâm) zevce-i mutahharası olan Ümm-i Habîbe'nin babalarıdır. Dolayısıyla Resûlullahın kayınpederi olmaktadır, (m. 565) senesinde Mekke'de doğdu. 34 (m. 653) senesinde de Hazreti Osman zamanında vefât etti. Bâki kabristanına defn edildi. Vefât ettiğinde 88 yaşında idi. Dedesi, Ümeyye bin Abd-i Şems bin Abd-i Menâftır. Abd-i Menâf, Resûlullahın (aleyhisselâm) dedesinin dedesidir.

Müslüman olmadan önce Resûlullahın büyük düşmanı idi. Ticâretle meşgûl olurdu. Bedir savaşına bunun ticâret kervanı sebep oldu. Hâdise kısaca şöyle olmuştur. Hicretin ikinci yılı, Ramazan ayında Ebû Süfyân'ın reîsliğinde büyük bir Kureyş kervanının Şam'dan Mekke'ye dönmekte olduğu haber alındı. Bunun üzerine, Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) bu kervandaki malları ganîmet olarak almak için bir ordu toplayarak Safra köyünü sola alarak sağdaki Zefirân denilen vadiye kadar geldi.

Bu arada, İslâm ordusunun kervanı üzerine gelmekte olduğunu öğrenen Ebû Süfyân yolunu değiştirdi. Diğer taraftan da, Mekke müşriklerinden yardım istedi. Bunun üzerine müşrikler o günün ileri harb aletleriyle mücehhez 1000 kişilik bir ordu hazırladılar. Bunu haber alan Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) İslâm ordusuna Bedir kuyularına doğru hareket emrini verdi. İki ordu burada karşılaştı. Çetin bir muharebeden sonra, İslâm ordusu muzaffer oldu.

Bedir'de Kureyş'in mağlup olması üzerine, Ebû Süfyân bazı adamları ile Medine-i münevvereye doğru gidip, Ureyz denilen yerdeki hurmaları yakmış, Ma'bed-i Ensârî ile arkadaşlarını şehîd etmişti. Ebû Süfyân Uhud muharebesinde müşrik ordusunun başkumandanı idi. Uhud gazâsına bütün ağırlığını koymuştu. Hendek gazvesinde de şirk ordusunun başında bulunmuş. Medine'yi kuşatmış, ancak bir netice alamadan geri dönüp gitmiştir.

Ebû Süfyân İslâmiyeti yıkmak ve yok etmek için bütün gücü ile çalışıyordu. Kızı Ümm-i Habîbe ise zevci Ubeydullah bin Cahş ile birlikte Habeşistan'a hicret etmişlerdi. Ancak, Ubeydullah bin Cahş, fakirlikten kurtulmak için papazlara aldanıp, meazallah (Allahü teâlâ muhafaza buyursun) mürted olmuş, dinini dünyâya değişmişti: Resûlullahın (aleyhisselâm) halasının oğlu olan bu adam, hanımı Ümm-i Habîbe'yi de (radıyallahü anha) dinden çıkıp, zengin olmaya cebr (zorlayıp) ve teşvik etti ise de, Ümm-i Habîbe (radıyallahü anha) fakirliğe ve ölüme râzı olacağını, fakat Muhammed'in (aleyhisselâm) dininden çıkmıyacağını söyleyince onu boşadı. Sürünerek, sefâletten ölmesini bekliyordu. Fakat az zaman içerisinde kendisi öldü. Resûlullah (aleyhisselâm) Ümm-i Habîbe'nin dininin, kuvvetini ve başına gelen çok acı hali duydu. Necâşî'ye mektûb yazıp, "Oradaki Ümm-i Habîbe ile evleneceğim. Nikâhımı yap! Sonra kendisini buraya gönder." şeklinde talebte bulundu. Necâşî daha önce müslüman olmuştu. Mektûba çok hürmet edip, oradaki müslümanları sarayına davet ederek, ziyâfet verdi. Hicretin yedinci yılında nikâh yapılıp, hediyye ve ihsânlarda bulundu. Bu sûretle Ümm-i Habîbe (radıyallahü anha) imânının mükâfatına kavuşarak orada zengin ve rahat oldu. Onun sayesinde oradaki müslümanlar da rahat etti. Cennette kadınlar, kocalarının yanında bulunacakları için, Cennetin en yüksek derecesi ile de müjdelenmiş oldu ki, dünyânın bütün zevk ve ni'metleri, bu müjde yanında pek küçük kalır. Bu

nikâh, Ebû Süfyân'ın ilerde müslüman olmakla şereflenmesini hazırlıyan sebeplerden birisi oldu. Ebû Süfyân'ın Resûlullaha (aleyhisselâm) ve İslâm'a olan düşmanlığı Mekke'nin fethine kadar devam etti.

Müslümanların Mekke'den Medine'ye hicret etmesinden sonra da düşmanlıklarını devam ettiren müşrikler ordu hazırlayıp, Medine'de bulunan müslümanların üzerine yürüdüler. Bedir, Uhud ve Hendek gibi kanlı muharebeler yapıldı. Bu muharebelerde müslümanların karşısında tutunamayıp perişan olan müşrikler, nihâyet hicretin altıncı yılında Peygamberimizle (aleyhisselâm) sulh yapmayı kabûl ettiler ve Hudeybiye antlaşmasını imzaladılar. Ancak Hudeybiye antlaşmasını bizzat kendileri ihlal ettiler (bozdular). Bunun üzerine Resûl-i Ekrem efendimiz onlara bazı tekliflerde bulundu ise de kabûl etmediler ve harbe hazırlanacaklarını bildirdiler ve kısa bir müddet sonra, bu teklifleri kabûl etmediklerine pişman olup, Hudeybiye antlaşmasını yenilemek için Ebû Süfyân'ı Medine'ye gönderdiler.

Ebû Süfyân Medine'ye gelince, hem kızı ve hem de Resûlullahın zevce-i mutahharası olan Ümm-i Habîbe'nin evine gitti. Eve girdi. Burada Resûl-i Ekrem'in döşeğine oturmak istedi. Ümm-i Habîbe (radıyallahü anha) onu Resûlullah'ın döşeğine oturtmadı. Döşeği hemen dürdü. Ebû Süfyân, "Kızım bana bir döşeği kıyamıyor musun? Niçin böyle yapıyorsun" dedi. Hazreti Ümm-i Habîbe, "Bu Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) döşeğidir. Müşrik onun üzerine oturamaz. Sen de müşrik ve pis birisisin. Bu yüzden seni bu döşeğe oturtmadım", cevabını verdi. Ebû Süfyân, "Kızım, bizim evden ayrılalı, sana bir şeyler olmuş, kötü olmuşsun", deyince, Hazreti Ümm-i Habîbe, "Asla böyle bir şey yok. Allahü teâlâ bana kötülüğü değil müslümanlığı ihsân etti. Sen, hâlâ işitmiyen, görmiyen, taştan yapılmış putlara tapıyorsun, nasıl olur da, senin gibi Kureyş'in ileri gelen aklı başında birisi İslâmiyet'ten uzak kalır." dedi. Bunun üzerine Ebû Süfyân, "Senden bunu da mı duyacaktım? Atâlarımın yaptığı putları bırakıp, Muhammed'in (aleyhisselâm) dinine mi gireceğim? Bu olur şey değil!" dedi.

Ebû Süfyân evden ayrıldı. Resûl-i Ekrem'e (aleyhisselâm) ve Eshâb-ı kiramın ileri gelenlerine gidip, sulhu yenilemek istediklerini söylediyse de bir netice alamadı. En son Hazreti Ali ile görüştü. O da onu başından savdı. Ebû Süfyân, Peygamberimizin (aleyhisselâm) mescidine girdi. Orada sulhu yenilediğini söyledi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Yâ Ebâ Süfyân! Bunu sen söylüyorsun, ben değil." buyurdu. Ebû Süfyân bundan sonra Mekke'ye döndü. Mekke'ye varınca, Kureyş müşrikleri Ebû Süfyân'a, ne getirdin diye sordular. Ebû Süfyân, "Tek bir kalb olmuş bir kavmin yanından geliyorum. Hayatımda, eshâbının, Muhammed'e (aleyhisselâm) gösterdiği bağlılık ve itaat gibi bir itaatle bağlanan bir kavim görmedim" dedi. Bunun üzerine müşrikler "Sen hiçbir şey yapmamışşın. Senin kendi kendine ilân ettiğin sulhun hiçbir hükmü olmaz. Sen bize sulh haberi getirmedin ki, emîn olalım, harb haberi getirmedin ki harbe hazırlanalım" diyerek Ebû Süfyân'a sitem ettiler.

Diğer taraftan, Resûlullah (aleyhisselâm) Ebû Süfyân Mekke'ye döndükten sonra, Hazreti Ebû Bekir'i ve Hazreti Ömer'i çağırdı, istişâre yaptı. Harbe karar verdi. İslâm ordusu bütün hazırlıklarını tamamladıktan sonra Mekke'ye doğru yola çıktı. Merruz-Zahran denilen yere varınca karargâh kuruldu. Burada Peygamber efendimiz onbin ateş yakılmasını emretti. Burası Mekke'ye yakın bir yer idi. Bir anda her taraf aydınlandı. Mekkeliler neye uğradıklarını anlıyamadılar. Şaşkınlık içinde Ebû Süfyân'ın yanında toplandılar.

Ebû Süfyân durumu öğrenmek üzere yanına dört kişi aldı. İslâm ordusunun bulunduğu yere doğru yürüdü. Karargâha yaklaştığı sırada İslâm askerleri onu yakaladılar. Hazreti Abbas onu alıp, Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûruna götürdü. Resûlullah (aleyhisselâm) onu affedip, amcası Hazreti Abbas'a "Onu bu gece çadırına götür. Sabah da bana getir"buyurdu.

Sabah namazı vakti olmuş, müezzinin ezanıyla, müslümanlar birer birer kalkıyorlardı. Ebû Süfyân onların niçin kalktıklarını sordu. Hazreti Abbas; "Namaza kalkıyorlar" dedi. "Kalkınca ne yapacaklar?" diye sorunca, Hazreti Abbas; "Onların hepsi mü'min, müslüman kimselerdir. Resûlullahın yanına gidecekler. Resûlullah (aleyhisselâm) abdest alırken, Eshâb-ı kiram Resûl-i Ekrem'in abdest suyunu yüzlerine sürmek için hemen oraya koşarlar." Bu durumu gören Ebû Süfyân, "Ne Kisra'da ne de Rumların hükümdârında böylesine bir saltanat görmedim" dedi. Bunun üzerine Hazreti Abbas, "Bu saltanat değil, Peygamberliktir. Bu yüzden O'na bu kadar bağlılar" dedi.

Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) namaza başlamak için tekbir aldı. Peşinden cemaat olan müslümanlar da tekbir aldılar. Bu kadar büyük cemaatin, Resûlullaha uyarak rükû, kıyam ve secdelerini gören Ebû Süfyân, namazdan sonra Hazreti Abbas'a, "Muhammed (aleyhisselâm) onlara bir şey emretse, onlar hemen bu emri yerine getirirler mi?" diye sordu.

Hazreti Abbas, “Vallahi, yemeyi içmeyi bırakmalarını emderecek olsa, hiç tereddütsüz terk ederler” dedi.

Hazreti Abbas, Ebû Süfyân’ı Peygamber efendimizin yanına götürdü! Resûlullah onu görünce, “Ey Ebû Süfyân, Lâ ilahe illallah (Allahü teâlâdan başka ilah yoktur) diyeceğin vakit gelmedi mi? Ben size, hem dünyânızı hem de âhiretinizi kazandıracak bir din getirdim. Müslüman olunuz, selâmet ve se’âdete eriniz” buyurdular. Ebû Süfyân Peygamber efendimize (aleyhisselâm) “Anam babam sana feda olsun. Bu kadar sana eziyet ve cefada bulundum. Sonra beni yine hidâyete çağırıyorsun. Ne hoş hilm ve ne güzel kerem sahibisin, inandım ki: Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur” dedi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz, “Benim Peygamber olduğumu tasdîk etme zamanın gelmedi mi?” buyurunca, Ebû Süfyân Kelime-i şehâdeti söyleyerek müslüman oldu.

Hazreti Abbas, Resûlullaha, “Yâ Resûlallah! Ebû Süfyân övülmeyi ve üstün tutulmayı seven birisi, övüneceği bir şey lütf etseniz”, dedi. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm), “Kim Ebû Süfyân’ın evine, Kâ’be’ye, Mescid-i Haram’a ve kendi evine sığınırsa, emîndir,” buyurarak Mekkeli müşriklere bunu bildirmesini emretti. Ebû Süfyân Mekke’ye dönmek üzere izin istediğinde, Peygamberimiz (aleyhisselâm) amcası Hazreti Abbas’a, “Ebû Süfyân’ı al, ordunun geçeceği yolun dar bir yerine götür, İslâm ordusunun büyüklüğünü görsün,”buyurdu. Hazreti Abbas onu alıp, İslâm ordusunun geçeceği yolun dar bir yerine götürdü. Ordu hareket edip, Eshâb-ı kiram kabile kabile Ebû Süfyân’ın önünden geçiyor, “Allahü Ekber” sadaları her tarafı çınlatıyordu. Her birlik geçtikçe, Hazreti Abbas onu tanıtıyordu. En son Peygamberimizin (aleyhisselâm) bulunduğu birlik geçti. Bundan sonra Ebû Süfyân îmân etmiş olduğu halde, sür’atle Mekke’ye döndü. Mekke’ye varınca, halkı İslâm’a ve teslim olmaya davet etti.

Kureyşlilere şöyle buyurdu: “Ey Kureyş! Bu gelen Muhammed’dir (aleyhisselâm) Karşısına çıkılmayacak bir kuvvetle Mekke’ye geliyor. Her kim Ebû Süfyân’ın evine, Mescide sığınırsa veya kendi evine kapanırsa emîndir” dedi. Bunu gören hanımı Hind, kocasının sakalından tutarak “Ey Kureyş!’ Bu ahmak ihtiyârı öldürün.” demişti. Ertesi gün Hind de imâna geldi. Hind Resûlullahın elinden tutup bîat etmek isteyince Resûlullah (aleyhisselâm) “Ben kadınlarla el tutuşmam” buyurmuşlardır. Resûl-i Ekrem kadınlarla bîati sözle yapardı. Hazreti Hind, Kureyş kadınları adına Resûlullah ile sözleşti. Resûlullahın (aleyhisselâm) hayır duâlarını almakla şereflendi. Ebû Süfyân’ın sözlerini heyecanla dinleyen Kureyş müşrikleri büyük bir şaşkınlık içine düşüp, bir kısmı Ebû Süfyân’ın evine bir kısmı Harem-i şerîfe girdi. Bir kısmı da kendi evine kapanıp, dışarı çıkmadı. Silahını alıp, dolaşanlarda görülüyordu.

İslâm ordusu, Mekke’yi fethedip, o günün gecesinde sabaha kadar tekbir ve tehlil getirip, Kâ’be’yi tavaf ettiler. Bu manzarayı gören Ebû Süfyân hanımı Hind’e, “Sen bunun Allahü teâlâ’dan olduğu kanaatinde misin?” diye sordu. Hind, “Evet Allah’tandır.” diye cevap verdi. Ertesi gün Resûlullah (aleyhisselâm) ona “Sen Hind’e (Bu Allahü teâlâdan mıdır?)” diye sordun. O da “Evet öyledir” dedi, buyurdu. Bunun üzerine Ebû Süfyân’ın bu mucize karşısında, Resûl-i Ekrem’e muhabbeti ziyadesiyle artmış, kalbinin derinliklerinden gelen bir iştiyâk ve sevinçle: “Şehâdet ederim ki, sen Allahü teâlânın kulu ve Resûlüsün, Allahü teâlâya yemîn ederim ki, şu sözümü Allahü teâlâ ile Hind’den başka hiç kimse bilmiyordu” demiştir.

Hazreti Ebû Süfyân’ın Mekke’nin fethinde büyük hizmeti oldu. Mekkelilere bu sırada ne yapacaklarını anlatıp, onlara en sâlim yolu göstererek, kanlarının akmamasına sebep oldu. Ebû Süfyân (radıyallahü anh), Mekke’nin fethinden sonra vukû’ bulan Huneyn gazvesine iştirâk etti. Ondan sonra Taif muhasarasına da katılan Ebû Süfyân (radıyallahü anh) burada bir gözünü kaybetti. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) daha sonra Ebû Süfyân’ı (radıyallahü anh) Necran’da görevlendirdi. Hazreti Ebû Bekir zamanında da Necran’da vâlilik yapan Ebû Süfyân hazretleri, bu vazîfelerinde Hazreti Ömer devrine kadar kaldı. Hazreti Ömer’den izin alarak Suriye ordusuna katılıp, burada savaşlarda bulundu. Yaptığı konuşmalarla askerleri harbe teşvik etti.

14 (m. 686) senesinde yetmiş yaşını geçtiği halde Yermük muharebesinde bulundu. Yaşlı olduğu için savaşmasına izin verilmedi. Yalnız yüksekçe bir yere çıkıp, İslâm ordusunu harbe teşvik edici moral yükseltici konuşmalar yaptı.

Hazreti Osman zamanında, onun danışmanı olarak görev yaptı. Ebû Süfyân (radıyallahü anh) İslâm’a girdikten sonra halis bir müslüman oldu: Ölüm döşeğinde iken, aile efradına “Bana ağlamayın, çünkü ben müslüman olduktan sonra günah işlediğimi hatırlamıyorum” buyurmuştur.

Peygamberimizin (aleyhisselâm) mübârek zevcesi Ümmî Habîbe (radıyallahü anha) annemizin erkek kardeşi olan Hazreti Muâviye, babası Ebû Süfyân ve anası Hind (radıyallahü anha) eshârdan (Resûlullah’ın (aleyhisselâm)

zevce tarafından akrabaları) olup, şu hadîs-i şerîfe dahildirler “Allahü teâlâ, beni insanların en asilzâdesi olan Kureyş kabilesinden seçti. Bana insanlar arasında en iyilerini arkadaş, eshâb yaptı. Bunlardan bir kaçını bana vezirler olarak ve din-i İslâmı insanlara bildirmekte, yardımcı olarak seçti. Bunlardan bazılarını da Eshâr olarak ayırdı. Bunları seb edenlere (söğenlere) iftira edenlere, Allahü teâlânın ve bütün meleklerin ve insanların la’neti olsun. Allahü teâlâ kıyâmet günü bunların farzlarını ve sünnetlerini kabûl etmez.”

Ebû Süfyân (radıyallahü anh) müslüman olup, Sahâbelik şerefine kavuşmakla, gelmiş geçmiş evliyânın ulaşamadığı bir mertebeye ve devlete kavuşmuştur.

Hazreti Ebû Süfyân pek fazla hadîs-i şerîf rivâyet etmemiştir. Bir gün Resûlullaha (aleyhisselâm) ihlâs’ın ne olduğunu sordu. Peygamber efendimiz, “Rabbim Allah’dır, dedikten sonra, emr olunduğun gibi dosdoğru olmandır.” buyurdu.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A’lâm cild-3, sh. 201

2) El-İsâbe cild-2, sh. 178

3) El-İstiâb cild-2, sh. 190

4) Kâmûs-ul-â’lâm cild-1, sh. 725

5) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1002

6) Eshâb-ı Kirâm sh. 329

7) İbn-i Hişâm cild-2, sh. 614

8) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-2, sh. 12

9) İbn-i Âbidîn cild-5, sh. 263

10) Megânî (Valûdî) cild-2, sh. 821

11) Zerkânî, Mevâhib Şerhi cild-2, sh. 320